

УДК 165.242.1

Нечай К. В.¹, Смельяненко С. О.²

¹студ.гр. КНТ-129 НУ «Запорізька політехніка»

²канд.філос.наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

САМОПІЗНАННЯ ЛЮДИНИ ЯК ОСНОВА РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА: ПЕРСПЕКТИВИ СОКРАТИЧНОЇ ФІЛОСОФІЇ СЬОГОДНІ

Інтерес до самопізнання, осягнення людиною свого «Я» виник в контексті осмислення проблеми відносин людини і світу, свідомості і буття.

В аспекті самопізнання висвітлюються фундаментальні питання індивідуального буття людини.

Сенс самопізнання індивіда – в забезпеченні його продуктивної самореалізації, що розуміється як творіння благ собі, іншим людям, суспільству при ненанесенні нікому шкоди. Свідоме самопізнання виступає як рефлексія. Тому протягом всієї історії людства інтерес до самопізнання залишався незмінним, залишиться він таким до тих пір, поки люди будуть проявляти цікавість до світу, поки будуть здатні пізнавати навколишню дійсність.

У гештальт-терапії, творцем якої є німецький психолог Ф.Перлз, самопізнання виступає як засіб досягнення людиною особистісної зрілості. Як показники зрілості особистості Ф.Перлз виділяє наступні: вміння знаходити підтримку в собі, а не в інших; здатність брати на себе відповідальність; мобілізувати власні ресурси в складних ситуаціях; йти на ризик, щоб вибратися з глухого кута.

Багато вихідних положень гештальт-терапії повторюють роздуми філософів екзистенціального напрямку, як відомо, творець гештальт-підходу вважав її однією з трьох сучасних йому напрямків екзистенціальної терапії, хоча, в цілому, теорія гештальт-підходу набагато більш оптимістична.

Особливе значення проблемі самопізнання надається в гуманістичній психології. Тут самопізнання розглядається як необхідна умова саморозвитку особистості, її самоактуалізації, тобто здібності стати тим, ким вона здатна стати, а не тим, ким їй нав'язують стати інші.

Одним з визнаних авторитетів гуманістичної психології є американський вчений К.Роджерс. Відповідно до його концепції, в людині виділяються дві складові: Реальне Я, Ідеальне Я, і одна складова, яка не належить людині, але яка дуже на неї впливає – це соціальне оточення.

На життєвому рівні сенс самопізнання полягає в тому, що в ситуації, коли інші люди висувають до людини певні вимоги, з метою досягти успіху в діяльності, комунікації, зав'язуванні відносин, людині необхідно зважити

свої можливості, спертися на якості своєї особистості, але попередньо їх потрібно пізнати в собі. Саморозвиток – безперервний процес, в якому під впливом певних мотивів ставляться й досягаються конкретні цілі за допомогою зміни власної діяльності, поведінки або за допомогою зміни себе, використовуючи форми самоствердження, самовдосконалення, самоактуалізації.

У пізнанні самого себе та інших Сократ бачив головне завдання своєї філософії. Він проголосив, що саме самосвідомість є предметом філософії. Він вів свої дослідження в формі розмов, виробивши свій власний метод. Він об'єднує в собі «Іронію», «Майевтику», та «Індукцію». «Іронія» – насмішка над самовпевненістю людини, яка нібито вже все знає і все досягла.

Головна його іронія виражена в його знаменитому принципі: «я знаю, що я нічого не знаю». Сократ розмовляв, в процесі чого ставив питання, що змушують співрозмовника замислюватися, сумніватися у висловленні ним раніше думки. Іронія Сократа в першу чергу звертає людину проти самої себе. Якщо догматична самовпевненість заважає рухатися думці, то іронія знімає це.

За «Іронією» йшла «Майевтика» – «мистецтво допомогти народитися знанням». Сократ вважав, що знання вже містяться в головах слухачів, і завданням вчителя бачив лише витяг цих знань на поверхню, доведення їх до свідомості людини, що він і робив шляхом здавна навідних запитань або ж знаходженням протиріч у твердженнях співрозмовника. А потім «Індукція». Вона полягає в тому, що Сократ не доходить до істини ніколи, але рух до неї у нього відбувається методом наведення.

Метод Сократа направлений на пошук істини. Прагнення до істини це прагнення пізнати об'єктивний світ, такий який він є насправді. Це прагнення в першу чергу характеризує людину свідому.

Людина, яка прагне до усвідомленого самопізнання, це людина свідомо. Ейнштейн говорив: «Справжній прогрес людства залежить не стільки від винахідливого розуму, скільки від свідомості».

Тож, пізнання всього суцього є неможливим, для людського пізнання доступна тільки сама людина – так вважав Сократ. Тому, перш ніж пізнавати весь світ, треба відкрити таємницю самого себе (свої чесноти й недоліки). Ці слова Сократа сучасні й сьогодні актуальні для філософської проблеми самосвідомості. Рівень самосвідомості особистості – це рівень культури особистості.